

סוף העולם צפונה

יונתן טל מקיבוץ רמת דוד יצא עם עוד שישה למסע יכטה ייחודי בקוטב הצפוני • הם שטו במפרצים נעלמים וקפואים, צפו בקרחונים בתנועה, התמודדו עם הפעלת כלי השיט, ביקרו בשמורות חי, לא החמיצו מפגש מאיים עם דובי קוטב • וחזרו הביתה עם חוויות כמו בסדרות טבע

✘ יעקב לאור

הקוטב הצפוני. "חקור ארץ, תמש חלום, גלה עולם" צילומים: יונתן טל

יונתן טל במסע. "דמיין שאתה נוטל חלק בכל סיפורי ילדותך"

אנשי המשלחת בסבלרד. "הנועזים מעבר לקוטב"

לאיום שותפיי טעור הדרגות. האם מישהו העביר את תמונת יקירי לנגד עיניו? ביי נתיים לא. ומה עם אמירת "קדיש" הנונה, בטרם יישכחו המילים? עם אלירי המאיים ניגשתי לבוס שהרצין, ולחשתי לה: 'עלינו לחתור לקראת מגע עם החי, אם תרצה. מקדם מכירות הגון לקראת הטילו הבא.' ללא חיוך בהיר לי אסף שרוב תושבי סבי לברד הם תיירים 'שפגעו בשער ראשו של רוב, אך מעולם לא נגמרו ההליכים המשפטיים נגדם. בינו לבינו, לא האמין ששוב יניקלע לסכנה בעיטיו של הלווייתן הארוך, אותו עוב כאן לפני שנתיים.

"תוך בריחה לצדה האחרון של הגבעה, הבחינו גיבורינו ביכטה ענקית החודרת למפרץ. עוות זום המצלמה איתרו את שמה, וביקשו בוקיטיקי לשלוח אלינו את סירת הגומי שלה. הדובים, משאבר להם ריח בני האנוש, החלו להקיף בעם את הגבעה בקו המים ממש, כדי לפגוש אותם מבוהלים וחסרי עשתונות מאחור, אולי אז יוכלו לבי רור את כשר הצעיר החבורה...

"עם מנת הפקודה, שוב נשחקנו במהירות על הבורדרים השורשים במעלה הגבעה שממנה אך ירדנו, ובאפס נשימה החלק נו מעבדה השני, היישר לתוך סירתם של מצילינו. באחת רפתה המתיחות, התרווחנו, והגמלאי הבגלי, לאת תורה, כיבר את קפטן יכטה הצעלה בקילוגרם שלם של שוקלר בלגי מובחר. עכשיו, עטופים באהבה של כלי הויפי זה נגמר איילי משום אותה אמירה ספרותית - הגה חורנו להתחלה - המיוחסת למטולאי ג'ונסון: 'החיים הם בעצמם מסע מכורה לכורת, ולא מתענוג לענוג...'

למה חזרתי

כסוף יוני האחרון חזר יונתן טל לחוף במטהים, לרמת דוד, "ועתה" הוא מסכם, "אני מתחיל צעוד בחצר הקיבוץ וחושב: אם בסבלרד היה כל כך טוב, ואפילו עליתי קילו וחצי במשקל - אז למה חזרתי? למה כל היופי זה נגמר? אולי משום אותה אמירה ספרותית - הגה חורנו להתחלה - המיוחסת למטולאי ג'ונסון: 'החיים הם בעצמם מסע מכורה לכורת, ולא מתענוג לענוג...'

ביותר בעולם. היא מקננת בנוף פנוראמי נפלא, מעין עמק יורעאל בשמש, עם מיי שורים ירוקים, תחומים בהרי קרה. מכאן, לאורך ההיסטוריה, יצאו, בכלים פרימיטיביים, אינספור מסעות לגילוי הקוטב הצפוני. מוויאן קטן, ובו מוצגים אותנטיים, מצליח להחזיר במבקר את הסיכונים שגבו החיים מפורצי הדרך. עד היום עומד כאן זקוף העמוד הענק שאליה נקשרה, לצורך מילוי בנו, ספינת הצפלין של רואלד אמונדסן, מגלה הקטבים, שכפופי, נעלם באחת מטיסות ההגלה שלו. אל פסלו, המביט לצפון, אין גישה, בשל נציגות הדובים החזקה בסביבה, ממנה מזהרים המבקרים בכל שעל. גם קטר הצפוני הצפוני עומד כאן על מסילתו, וכן עם כמה קרונוט, כרמז הלוד לימים בהם רק בוחזי אוצרות טבע חשקו במקום.

"אפריק דובים", מספר יונתן, "עוד במהלך שיחת ההכנה שאלתי את מובילנו אסף, הכריז שורד כל השנים באזורים כה משמשים אקלימית, ומועדים לפור ענות. תשובתו, ציטט ממוריו הנערצים, ושאנה אופיינית לואי ים אמיתי, קצת הרפתה יריי: 'לעולם לא אסתכן אם יש צל של חשש' כמי שרואה בהרפתקה את תב לית טיולו, ואף מוכן לשלם עבור כך, כמי שמאמין כי חשיבה בלתי שגריתית במסעות עשיריות מהן קבורות במים, אנו מבחינים כי אינו שוקטות. כחול האזמרגד והטורקוז של המים המתוקים בועד בהם באיוו אש פנימית, שמשחררת קולות נפץ קלים וקיי לוחי מים."

דובים בסירה

למצפינים עד סבלרד, כך יונתן, מחכה צימוק נוסף: ביקור בתנת המחקר גיאלסונר, החיות הקבע האנושית הצפונית

ותמיד מצא בזה עניין - לא יכטה מורדר נית תגרמו לי דיכאון."

מפלצות קרח

"אין כמו שיט בסבלרד כדי לעמת כל הזמן את השט - עם מים, זמן, טמפרטורה, והשילוב ביניהם", מתפייט יונתן. "זה הטבע כאן, שמעניק לכל הבלגן האנושי גוון סרי ריאליסטי. סדר היום שלנו כלל שיט בין פניורים, פסגות הרים שגאים, לשונות ים, מפרצים נעלמים, שמורות חי, וקרוור גים בטנועה. כיוון שלא הובטח לנו אקלים נוח, נתקלנו לפעמים, ביום אחד - ברוח עז, בגשם סגירי ובערפל, שהתחלפו תוך רותתה כחום טרופי הלומי ושמש וחרדת על ים כה שקט, עד שאושת גל קלה מפרה את הרממה בתוף רועם. וכאשר הנפלא מכול קורה, יש חשק להמשיך להתחרוד על הסיפון לצצה, כמה תינוק בעריסתו.

"תנועת היכטה האיראלית היא עם שני מפרשים פתוחים כנפף פרפר, שאז בלי רעשי המנוע, משתדר השקט המיוחל, ואתה נע על גלי הלום. במצב כזה, מזכירה עוברת ההנאה חריש בשרה עם טרקטור דיי: בוח רים פסגה מרוחקת, ושעה אחת כנווטים רק אליה, אומנם בויגוג, אך בשיתוף עם המפרשים שלוכדים את הרוח.

"מנהל המשלחת והמויעד הראשי, הס' קיפר אסף רייפלד, התגלה יותר כקפטן אהב הנחש מ'מובי דיק', מאשר כקפטן בלי העריץ מ'המבור על הבאונטי'. אסף היה נחנץ במחויבותו להשיב את החבורה בשלום הביתה. אם אינך במשמרת, ואסף רואג שכת תהיה רוב הזמן, אתה יכול לשבת להתאחד, עטוף היטב בקוקפיט הפתוח, להיט על החופים הנפתחים ונסגרים כרוכסן למולך, להפנים מבט הווה על פיסת עולמך הנעה, ולדמיין שאתה נוטל חלק בכל סיפר ריי ילדותך, מ'א המטמו' ועד עלילות ר'ד' דולילר, רובינורן קרוחו, וחסמב"ה במצולות הכינרת."

יונתן ממשיך להפליג בתיאורים מהצפון הרחוק, עם אוכריים הכריחים של הבית הקרי בוצי. "מפניו פוירד מבושך, עם לשונות קרח מתנפצים בועים, ממזימים על שביירות הפרו כמי שבילה עשויים בטבע מאובך, הקרח הקוטביים, ללא כפפות לטקס". מקץ 12 שעות טיסה הם נחתו בלונגרדין שבאי שפיצברגן, בירת האוטונומיה הנורד בגית סבלרד, והעיר הכי צפונית בעולם. לונגרדין הקרה מזכירה באופייה את ערד בראשיתה, מספר יונתן, גודל אוכלוסייתה כשל גרול הקיבוצים, ותושביה מצויים בתחלופה מתמדת. האי שפיצברגן, המרר חק 10 מעלות מהקוטב הצפוני, ידוע בטבעו העוין ובתשעת חודשי הקור השוררים בו. הוא מכוסה שלג כמו בעיר הקרח, והוא גם המקום הנקי ביותר ביקום. משנסגר בו מכרות הפחם, בצו אמנה בינלאומית, נבחר לאכסן את כספת המאגר הגנטי האנושי העולמי.

"לאחר שקנינו בתנת המקומית עשרה קרטונים של אוכל, 500 ליטר מי שתייה, רק לשבת - על הסיפון, או בסלון. יכטה, עבורנו - 14 מטרים אורכה וארבעה מטרים רוחבה, צופה כמו הגנרייה שלי", מעיד יונתן. "זה מקום לבעל חיים חברתי, חש' בתי, שאו הצפיפות הופכת ליתרון. ניתן לקצר על יכטה. למרות הגלים והטלטולים, התאהב יונתן בכלי השיט והחליט להמה, להעזו ולצאת למסע ימי קבוצתי בצפון הרי חוק, לא לפני שרכש פוליסת ביטוח מקיפה ויקרה במיוחד, וכתב צוואה מפורטת.

הנוסע השביעי

הקבוצה שאליה הצטרף כללה שני סקיפי רים מנוסים - ביניהם אסף, ראש המשלוח, גמלאי הרפתקן מבריטן, וראש מוציד בקילוגרמים של שוקולד משובה; סא"ל מחיל האוויר, ושני כימאים. "הייתי אני", מספר יונתן, "הנוסע השביעי, קיבוצניק, נגר, צייר ואיש עט. מה היה תפקידי הצפוי במערכת המיטלטלת, כאשר דווקא אצלי עשויים הפיוזים לקרוא תיגר למול דוב קרח קרב? האם היה עליי להיות זקן השבט, שיש לשעות לעצמותיו כלי אימת שגש קרח בגודל הר מתקרב אליי? נזו או אולי רק להיות שותף שקט למימון הסירה, זה שמצפים ממנו להופעת לילה רגועות מ'ול המיקרופון? בהמשך התחלה שהייתי היחיד המסיגל לשטוף כלים במי

יונתן טל מרמת דוד - נגר, אמן, איש עט ספר, ובעיקר הרפתקן וטייל - הספיק ב-72 שנותיו לבקר ביותר מ-120 ארצות. סיפור הקפתו את העולם, בשנים 1974-1977, זיכה אותו באוכר סכפר השיאים של ג'ינס. בשובו ממסעו הארוך, מגלה יונתן שספרים, ולפעמים רק פסקאות ומשפטים, הם שמתגלים את מנוע הטיולים שלו. "ספרים מוצאים אותי בצומתי חי המכ" ריעים. לא פעם, תבונה שקראתי מאתגרת אותי לפעולה מיידית", הוא אומר. פעם, לפני 39 שנים, בתקופה סוערת בחייו, היה זה משפט המיוחס לניור אוגוס' ט' הקרוש מקרנג'ו: "העולם הוא ספר פתוח. אם אינך אורז יוצא, לעולם תישאר בעמוד התוכן" המשפט הזה, אומר טל, הפך כל דבר אחר בחייו לשולי, הרבה אחרי כך, בקיץ 2008, להישען על משהו".

את חששתיו מהים הצליח להפיג הסקיפר אסף רייפלד, כשהזמין אותו ל"שיט חימום" קצר על יכטה. למרות הגלים והטלטולים, התאהב יונתן בכלי השיט והחליט להמה, להעזו ולצאת למסע ימי קבוצתי בצפון הרי חוק, לא לפני שרכש פוליסת ביטוח מקיפה ויקרה במיוחד, וכתב צוואה מפורטת.

גם מסעו לטיבט, כעבור שלוש שנים, גולד מתיאור, מפתה שקרא בנשינול' ג'ואגרפיק: "טיבט עדיין שומרת על רמה גבוהה של מסתוריות, ריחוק, ומשיכה אל המור והמסקרן. זוהי האודרט של המי טייל שראה הכול. היא מציגה את הרוח באמת, והרומנטי, השנגרילה ספרת ההש' גה, המיתומת בחלומנו של כל הרפתקן אמיתי."

שיט חימום

הטיול האחרון - שיש על יכטה באריכ' לג סבלרד - הגה בהשראת משפט שמצא באינסטרנטי, דווקא: "עשרים שנה מהיום, תתאכזבו יותר מהדברים שלא עשית - מאשר מהלג שכן. לכן תחוך את חבל הט' בור, הפלג מהגמל הכסוף, תפוס מתקרב אלי את רוחות הסוחר, חקור ארץ, ממש חלום, גלה עולם".

יונתן טל: "לפעמים אין לדעת מי כתב את המשפט ועד כמה ניתן להסתמך עליו,

